



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 22/2010-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. januára 2010 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti N, so sídlom L., Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, právne zastúpenej Advokátskou kanceláriou A, s. r. o., B., v mene ktorej koná advokát JUDr. M. Š., vo veci namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva zaručeného v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008 a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti N. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. júla 2009 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti N., so sídlom L., Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva zaručeného v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) rozsudkom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008 a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009.

Zo sťažnosti vyplýva, že v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Cb 316/03 konal okresný súd o žalobe sťažovateľky proti S., a. s. (ďalej len „žalovaný“), o zaplatenie zmluvnej pokuty v sume 826 331 538 Sk (27 429 182,04 €) s príslušenstvom. Sťažovateľka si uplatňovala od žalovaného zaplatenie uvedenej zmluvnej pokuty zo zmluvy o sprostredkovaní, ktorú so žalovaným uzatvorila 3. augusta 1998 (ďalej len „zmluva o sprostredkovaní“) a ktorou sa sťažovateľka (resp. jej právny predchodca) zaviazala sprostredkovať pre žalovaného uzatvorenie pre neho najvýhodnejších poistných zmlúv. Keďže podľa sťažovateľky žalovaný porušil čl. 4 uvedeného zmluvného dojednania, sťažovateľka si súdnou cestou uplatnila nárok na dojednanú zmluvnú pokutu, avšak rozsudkom z 8. apríla 2008 okresný súd jej žalobu zamietol a sťažovateľku zaviazal zaplatiť žalovanému trovy konania. Na základe odvolania sťažovateľky rozsudok okresného súdu preskúmal krajský súd v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cob 217/08, pričom rozsudkom z 25. marca 2009 rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil a sťažovateľku zaviazal zaplatiť žalovanému trovy odvolacieho konania. Rozsudok okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu nadobudol právoplatnosť 13. mája 2009.

Podľa názoru sťažovateľky obidva rozsudky, teda tak rozsudok okresného súdu, ako aj rozsudok krajského súdu trpia vadami odôvodnenia, ktoré majú za následok porušenie základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva zaručeného v čl. 36 ods. 1 listiny.

Namietané nedostatky odôvodnení rozsudkov okresného súdu aj krajského súdu sťažovateľka zhrnula do týchto bodov:

a) Podľa sťažovateľky sa obidva súdy nevysporiadali, a teda sa ani nevyjadrili k jej argumentu o nutnosti aplikovať na jej prípad ustanovenie § 36 ods. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“), podľa ktorého: „Ak účastník,

ktorému je nesplnenie podmienky na prospech, jej splnenie zámerne zmarí, stane sa právny úkon nepodmieneným.“ Podľa názoru sťažovateľky totiž tým, že žalovaný vyhlásil, že zmluvu o sprostredkovaní považuje za absolútne neplatnú, zámerne zmaril splnenie podmienok „*vymedzených ako vypovedanie zmluvy a príslušného plnomocenstva*“. Pričom tento názor žalovaného nebol potvrdený ani v následnom súdnom konaní iniciovanom sťažovateľkou (resp. jej právnym predchodcom), pretože okresný súd rozhodnutím sp. zn. 24 Cb 314/99 z 3. júna 2002 vyhlásil túto zmluvu o sprostredkovaní za platnú.

Podľa sťažovateľky teda tým, že žalovaný jednostranne vyhlásil absolútnu neplatnosť zmluvy o sprostredkovaní, zámerne zmaril jej aplikáciu, a teda aj aplikáciu jej ustanovenia týkajúceho sa dojednanej zmluvnej pokuty a podmienok na jej uplatnenie, pričom napokon tento názor žalovaného nebol potvrdený ani v následne prebiehajúcim súdnom konaní.

V tejto súvislosti sťažovateľka okrem iného uviedla: „*Odvolaací súd a ani prvostupňový súd sa s vyššie uvedeným tvrdením nevysporiadal, nerozvádzajúc z akého dôvodu je použitie ustanovenia § 36 ods. 3 ObčZ mylné či nemožné a ani iným spôsobom sa k tomuto nevyjadrili.*“

Okrem tohto v súvislosti so sťažovateľkou tvrdeným zmarením realizácie zmluvy o sprostredkovaní zo strany žalovaného všeobecné súdy podľa sťažovateľky v odôvodneniach svojich rozhodnutí nekonkretizovali právnu normu, ktorú aplikovali na zistený skutkový stav, a len «*pre opatrnosť použili termín „spravodlivý výklad“, ktorý je v právnej teórii interpretačných postupov úplne neznámy a vágny*».

Sťažovateľka v súvislosti s uvedeným v sťažnosti okrem iného uviedla: „*Právo sťažovateľa na spravodlivý proces je porušené najmä takými rozhodnutiami, ktoré ani neuvádzajú súdom použité zákonné ustanovenia a obsah odôvodnenia niektorých z nich vyvoláva dokonca dojem, že súd tieto ustanovenia v odôvodnení rozhodnutia neuviedol preto, že vlastne ani presne nevedel, ktoré zákonné ustanovenia mali byť pri rozhodovaní v prejednávanej veci použité. (...)*

Vyslovenie názoru odvolacieho súdu na zmarenie, resp. nezmarenie podmienky zo strany žalovaného má pritom absolútne zásadný význam pre posúdenie nároku sťažovateľa na zaplatenie zmluvnej pokuty, čiže je posúdením základnej právnej otázky predmetného sporu.“

b) Krajský súd sa podľa sťažovateľky vôbec nevysporiadal s ňou predloženými dôkazmi (vyjadrenie Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra Slovenskej akadémie vied, vyjadrenie Katedry slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a pod.) týkajúcimi sa gramatického výkladu sporného čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní, ktoré svedčali v jej prospech. Krajský súd ako reakciu na tieto dôkazy vo svojom rozhodnutí iba konštatoval, že na ním prijatom gramatickom výklade „nemôže nič zmeniť ani vysvetlenie rôznych jazykovedných ústavov o tom, čo v texte znamenajú zátvorky“.

V týchto súvislostiach sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla: „Napriek skutočnosti, že sa ani v jednom prípade nejednalo o dôkaz majúci váhu znaleckého posudku, s týmito, ako systematickou súčasťou právnej interpretácie sporného čl. 4 zmluvy sťažovateľom, bol odvolací súd povinný sa náležite vysporiadať, najmä uviesť v čom je predložený dôkaz nesprávny, nehodnoverný, z akých dôvodov o neho neopiera svoje rozhodnutie a neprihliada k nemu. (...)“

Sťažovateľ považuje odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu za nedostatočné a vzhľadom na odbornosť spracovateľov vyjadrení(...) a obsiahlosť týchto vyjadrení i ignoranciu predložených dôkazov.

Účelové opomenutie dôkazov spôsobom, ako to vykonal odvolací súd je možné považovať za konanie v judikatúre označované ako svojvôľa (ľubovôľa) orgánu verejnej moci. (...) Pokiaľ súd vykonal určité dôkazy, je podľa postulátov právneho štátu povinný vteliť do rozhodnutia hodnotiace úvahy týkajúce sa týchto dôkazov a v odôvodnení rozhodnutia tento svoj myšlienkový postup riadne, t. j. náležite a i ex post preskúmateľným spôsobom vyložiť.“

c) Odôvodnenie rozsudku krajského súdu nie je podľa sťažovateľky presvedčivé a zrozumiteľné, čo sťažovateľka uvádza v súvislosti s konštatovaním krajského súdu, podľa ktorého okrem všetkých spomínaných výkladov existuje ešte aj výklad spravodlivý, ktorý je podľa neho v spojitosti s logickým výkladom prioritným a podľa ktorého sťažovateľka (resp. jej právny predchodca) uzatvorila so žalovaným zmluvu o sprostredkovaní v rozpore s podmienkami v tom čase existujúceho poisťného trhu, pretože žalovaný vzhľadom na solventnosť bol ideálnym a vyhľadávaným klientom pre ktorúkoľvek poisťovňu a nebol odkázaný na to, aby ju vyhľadával prostredníctvom sprostredkovateľa, teda sťažovateľky.

Tieto úvahy krajského súdu podľa sťažovateľky *«nemajú vôbec oporu vo vykonanom dokazovaní, nemajú vzťah k prejednávaniu predmetnej veci (priznania nároku na zmluvnú pokutu), no i napriek tomu tento argument odvolacieho súdu vyznieva v neprospech sťažovateľa a odvolací súd ním v spojitosti s inými ospravedlňuje nepriznanie nároku sťažovateľovi. (...)*

Sťažovateľ si rovnako dovoľuje vyjadriť pochybnosti o existencii tzv. „spravodlivého výkladu“. (...) Interpretácia pomocou „spravodlivého výkladu“ neexistuje ani v teórii práva, ani rozhodovacej praxi, ani v právnych normách. Rovnako nevedno z akého dôvodu má výklad spravodlivý spolu s výkladom logickým prednosť pre inými spôsobmi interpretácie.».

d) Podľa sťažovateľky je záver, že spornú zmluvu o sprostredkovaní *„nevypracoval právny a ani iný odbor žalovaného“*, vyslovený krajským súdom v napadnutom rozsudku (s. 7) v rozpore s vykonaným dokazovaním, v rámci ktorého malo byť podľa sťažovateľky svedeckými výpoveďami preukázané, že do konečného znenia zmluvy o sprostredkovaní vložil sporný čl. 4 (zmluvná pokuta) práve žalovaný. Preto podľa sťažovateľky krajský súd pri rozhodovaní nevychádzal *„zo stavu, ktorý bol zistený v dokazovaní“*.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka okrem iného uviedla: *«Žalovaný ako právnická osoba so širokým odborným aparátom bol povinný predchádzať spornosti ním do zmluvy zapracovaného textu článku 4 zmluvy. Keďže autorom textu čl. 4 je žalovaný, sporné ustanovenie treba vykladať v jeho neprospech. Interpretáčne pravidlá obsiahnuté v § 266 ods. 4 z. č. 513/1991, Obchodný zákonník stanovuje, že „prejav vôle, ktorý obsahuje výraz pripúšťajúci rôzny výklad, treba pri pochybnostiach vykladať na ťarchu strany, ktorá ako prvá v konaní tento výraz použila.“»*

e) Podľa sťažovateľky sa krajský súd tiež nevyjadril k otázke, či zmluvné dojednanie medzi sporovými stranami posudzoval podľa ustanovení obchodného práva alebo podľa ustanovení občianskeho práva.

f) Napokon sťažovateľka uviedla, že krajský súd sa bezdôvodne neriadil a neaplikoval už existujúci judikát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len

„najvyšší soud“) v obdobnej veci, konkrétne malo ísť o rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 98/04, na ktorý sťažovateľka krajský súd vyslovene upozornila.

V tejto súvislosti sťažovateľka dodala najmä, že:

«Podľa stálej judikatúry Ústavného súdu ČR má bezdôvodné opomenutie rozhodnutia Najvyššieho súdu príslušnej republiky „rysy jurisdikčnej svojvôle“, preto môže byť protiústavný, pokiaľ sa súdy nižších stupňov odchyli od ustálenej rozhodovacej praxe, bez toho aby dostatočným spôsobom vyložili dôvody, pre ktoré ustálenú rozhodovaciu prax odmietajú(...)

O tomto pre sťažovateľa priaznivo vyznievajúceho judikátu nebola v odôvodnení rozsudku odvolacieho súdu ani zmienka. Sťažovateľ má za to, že odvolací súd bol povinný sa s vyššie uvedeným judikátom vysporiadať, či už pre sťažovateľa negatívnym alebo pozitívnym spôsobom. Mlčanie odvolacieho súdu a jeho neschopnosť zaujmúť stanovisko vážne oslabujú dôveru v jeho nestrannosť a odbornosť.»

Vzhľadom na uvedené podstatné skutočnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1./ Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 3 Cob/217/2008-380 zo dňa 25. 3. 2009 a rozsudkom Okresného súdu Bratislava II. č. k. 23 Cb 316/2003-288 z 8. 4. 2008 došlo k porušeniu práva sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 1 ods. 1, 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd.

2./ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 3 Cob/217/2008-380 zo dňa 25. 3. 2009 a rozsudok Okresného súdu Bratislava II. č. k. 23 Cb 316/2003-288 z 8. 4. 2008 sa zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podstata námietok sťažovateľky spočíva v jej nespokojnosti s odôvodnením rozsudku okresného súdu sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008, ako aj rozsudku krajského súdu sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009, a to z už uvedených dôvodov, v dôsledku čoho malo byť porušené jej základné právo zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a v čl. 36 ods. 1 listiny.

1. K namietanému porušeniu základného práva na spravodlivé súdne konanie rozsudkom okresného súdu sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008

Vzhľadom na princíp subsidiarity [„ak(...) nerozhoduje iný súd“], ktorý vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy môže ústavný súd poskytnúť ochranu konkrétnemu právu alebo slobode porušeniu ktorých je namietané, iba vtedy, ak sa ich ochrany fyzická osoba

alebo právnická osoba nemôže domôcť v žiadnom inom konaní pred súdnymi orgánmi Slovenskej republiky.

Inými slovami, pokiaľ je o ochrane sťažovateľkou označeného základného práva alebo slobody oprávnený konať alebo rozhodovať iný súd, ústavný súd jej sťažnosť už po predbežnom prerokovaní odmietne pre nedostatok svojej právomoci.

Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zisťoval, či ochranu tých práv, porušenie ktorých sťažovateľka namieta, t. j. základného práva na spravodlivý proces, neposkytujú všeobecné súdy na základe sťažovateľke dostupných opravných prostriedkov predstavujúcich účinné právne prostriedky nápravy namietaného porušenia jej práv.

Sťažovateľka mala možnosť domáhať sa ochrany ňou namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v ústave a v listine preskúmaním rozsudku okresného súdu sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008, a to využitím riadneho opravného prostriedku (odvolania), ktorý, tak ako to vyplýva aj zo sťažnosti, sťažovateľka napokon aj využila. Ústavný súd zistil, že napadnutý rozsudok okresného súdu už vecne preskúmal v rámci odvolacieho konania krajský súd.

Keďže právomoc všeobecného súdu (krajského súdu) v danej veci vylúčila právomoc ústavného súdu bolo potrebné sťažnosť sťažovateľky vo vzťahu k napadnutému rozsudku okresného súdu už po jej predbežnom prerokovaní odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. K namietanému porušeniu základného práva na spravodlivé súdne konanie rozsudkom krajského súdu sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009

Sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva na spravodlivé súdne konanie aj v dôsledku podľa nej nedostatočného odôvodnenia rozsudku krajského súdu sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009.

Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Ústavný súd je v súlade so svojou všeobecnou právomocou vyjadrenou v čl. 124 ústavy súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Táto právomoc spolu s právomocou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy mu umožňuje preskúmať aj napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov, avšak iba z hľadiska, či sú, alebo nie sú v súlade s ústavno-procesnými zásadami upravenými v ústave. Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav.

Inými slovami, skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05, II. ÚS 127/07). Ak nie sú splnené tieto predpoklady na preskúmanie rozhodnutí všeobecných súdov, ústavný súd nemôže dospieť k záveru o vecnej spojitosti medzi základnými právami alebo slobodami, ktorých porušenie sa namieta, a napádaným rozhodnutím všeobecných súdov, prípadne postupom, ktorý im predchádzal.

Ústavný súd z vyžiadaných napadnutých rozhodnutí od okresného súdu, ktoré neboli prílohou sťažnosti, zistil, že 3. augusta 1998 právny predchodca sťažovateľky uzatvoril so žalovaným zmluvu o sprostredkovaní, na základe ktorej mala sťažovateľka vyvíjať činnosť, ktorá by umožnila žalovanému čo najvýhodnejšie poistiť svoj majetok v poisťovni sprostredkovanej sťažovateľkou. Súčasne žalovaný 3. augusta 1998 udelil sťažovateľke splnomocnenie „*k zastupovaniu vo veciach poistenia*“, ktoré nebolo súčasťou zmluvy o sprostredkovaní. Dňa 5. februára 1999 žalovaný odvolal splnomocnenie udelené sťažovateľke 3. augusta 1998 a súčasne jej oznámil, že zmluvu o sprostredkovaní z 3. augusta 1998 považuje za neplatnú. Preto sa sťažovateľka následne žalobou podanou okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Cb 314/99 domáhala vyslovenia, že zmluva o sprostredkovaní z 3. augusta 1998 je platná. Tomuto návrhu okresný súd rozsudkom z 3. júna 2003 aj vyhovel, avšak vo výroku rozsudku chybné uviedol, že platná

je zmluva o sprostredkovaní nie z 3. augusta 1998, ale z „3. augusta 1999“. Návrh sťažovateľky na vydanie opravného uznesenia bol zamietnutý.

Následne sa sťažovateľka z dôvodu, podľa nej, neplnenia ustanovení platnej zmluvy o sprostredkovaní žalovaným domáhala od žalovaného zaplata zmluvnej pokuty v zmysle zmluvného dojednania v čl. 4 predmetnej zmluvy o sprostredkovaní, podľa ktorého *„Pri porušení ustanovení tejto zmluvy (t. j. pri vypovedaní tejto zmluvy, ako aj príslušného splnomocnenia) sprostredkovateľovi vzniká nárok na pokutu vo výške(...)“*.

Okresný súd prvým vo veci vydaným rozsudkom sp. zn. 23 Cb 316/06 z 22. mája 2007 žalobu sťažovateľky zamietol s tým, že v konaní predchádzajúcom jeho vydaniu sa okresný súd zaoberal platnosťou zmluvy o sprostredkovaní z 3. augusta 1998, pretože bol toho názoru, že táto otázka nebola vyriešená ani v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Cb 314/99, keďže v tomto konaní bola vyslovená platnosť inej zmluvy, a to z „3. augusta 1999“. Následne krajský súd v odvolacom konaní predmetný rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie s odôvodnením, že otázka platnosti zmluvy o sprostredkovaní je už vecou res iudicata, pretože už bola vyriešená v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 24 Cb 314/99, preto krajský súd uložil okresnému súdu, aby sa v ďalšom konaní zaoberal oprávnenosťou zmluvnej pokuty.

Okresný súd následne rozsudkom sp. zn. 23 Cb 316/03 z 8. apríla 2008 opätovne žalobu sťažovateľky zamietol, avšak tentokrát s odôvodnením, že na uplatnenie si nároku na zmluvnú pokutu sťažovateľkou neboli splnené všetky zmluvné dojednania podľa citovaného čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní, ktorým si zmluvné stany stanovili, že sťažovateľka bude mať nárok na zmluvnú pokutu iba v prípade vypovedania tejto zmluvy a súčasne (kumulatívne) aj vypovedania príslušného splnomocnenia žalovaným, pričom podľa záverov okresného súdu žalovaný vypovedal iba splnomocnenie, nie však zmluvu o sprostredkovaní.

O odvolaní proti predmetnému rozhodnutiu okresného súdu rozhodol krajský súd napádaným rozsudkom sp. zn. 3 Cob 217/08 z 25. marca 2009.

Krajský súd napadnutý rozsudok odôvodnil takto:

«Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, a preto v zmysle § 219 ods. 2 O. s. p. len konštatoval, ako je hore uvedené správnosť dôvodov napadnutého rozhodnutia.

Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvého stupňa dostatočne zistil skutkový stav a tento záver potvrdil i výsluch svedka Ing. P. V. (konateľa žalobcu od 6. 3. 2000) pred odvolacím súdom, ktorého vypočul z dôvodu, že žalobca v odvolaní namietal skutočnosť, že súdom prvého stupňa nebol poučený podľa § 120 ods. 4 O. s. p.

Z výsluchu svedka Ing. P. V., ktorého žalobca navrhol vypočuť na prejav vôle strán pri uzatváraní zmluvy odvolací súd nezistil žiadne nové skutočnosti, ktoré by mali vplyv na iný výklad ustanovenia č. 4 bod 3 zmluvy, než zistil súd prvého stupňa.

Naviac odvolací súd poukazuje v tejto súvislosti na výpoveď svedka Ing. J. Ž. pred súdom prvého stupňa (l. č. 158), ktorý uviedol, že zmluvu o sprostredkovaní podpísal on a až po nahliadnutí na zmluvu uviedol, že zmluvu podpísal p. V. a určite k zmluve bolo pripojené splnomocnenie. Skutočnosť, že plná moc bola pripojená k zmluve však v konaní preukázaná nebola.

Výsluch svedka Ing. P. V., terajšieho konateľa žalobcu a člena predstavenstva H., a. s. v čase podpisu zmluvy, tiež nemohla objasniť prejav vôle žalovaného a jediný účastník procesu uzatvárania zmluvy a jej podpisovania za žalovaného, vtedajší generálny riaditeľ Ing. J. D., je už nebohý.

Na doplnenie správnosti napadnutého rozsudku považuje odvolací súd za potrebné uviesť, že záver súdu prvého stupňa, že osobitné plnomocenstvo z 3. 8. 1998, ktoré žalovaný vypovedal a ktoré žalobca považuje za rozhodujúcu skutočnosť porušenia zmluvy, a tým aj pre vznik nároku na zmluvnú pokutu, nebolo prehlásené za súčasť zmluvy a ani označené ako príloha, je správne.

Žalovaný priamo v zmluve, a to v jej čl. 1 bod 2, udelil žalobcovi splnomocnenie k rokovaniu s poisťovňami za účelom sprostredkovania poistenia a risk managementu. Z uvedeného znenia nesporne vyplýva, že toto plnomocenstvo platilo pre celý predmet zmluvy (čl. 1 bod 1) a vzhľadom k tomu, že zmluva je platná, je platné i splnomocnenie udelené v zmluve.

Odvolaací súd sa nestotožnil s tvrdením žalobcu, že súd prvého stupňa otrocký prevzal gramatický výklad žalovaného a nerešpektoval zákonné výkladové pravidlá (§ 35 Obč. zák. a § 266 Obch. zák.), a to prednosť prejavu vôle pred jeho jazykovým alebo iným vyjadrením.

V čl. 4 bod 3 zmluvy, ktorý je dohodou o zmluvnej pokute v zmysle § 544 Obč. zák. je uvedené „Pri porušení ustanovení této zmluvy (t. j. pri vypovedaní tejto zmluvy, ako aj príslušného splnomocnenia) sprostredkovateľovi vzniká nárok na pokutu vo výške 20 % zo súčasnej hodnoty poistného(...)“.

Z tohto znenia nepochybne vyplýva, že účastníci prejavili vôľu pri porušení ustanovení zmluvy, t. j. pri vypovedaní zmluvy, ako aj príslušného splnomocnenia sankcionovať takéto porušenie dohodnutou zmluvnou pokutou. Na tomto gramatickom výklade zmluvy nemôže nič zmeniť ani vysvetlenie rôznych jazykovedných ústavov o tom, čo v texte znamenajú zátvorky.

Logický výklad tohto ustanovenia zmluvy je podľa zásad formálnej logiky taký, že rozhodujúce bolo pri tejto dohode objasniť zmysel toho, pri akom porušení zmluvy vzniká nárok na zmluvnú pokutu, teda t. j. znamená s prihliadnutím na logickú väzbu, že len pri takomto porušení.

Odvolaací súd je toho názoru, že podľa všetkých ďalších možných výkladov znenia príslušného článku zmluvy (systematicky, historicky, teleologicky a pod.) relevantný je len jednoznačný jazykový prejav vyjadrený v zmluve písomne, tak ako správne rozhodol súd prvého stupňa.

Pokiaľ sa týka výkladového pravidla uvedeného v § 266 Obch. zák. pri tomto je vždy potrebné prihliadať k okolnostiam za akých k právnemu úkonu došlo. K uzavretiu tzv. zmluvy o sprostredkovaní došlo 3. 8. 1998 a za žalovaného ju podpísal Ing. J. D., vtedajší generálny riaditeľ a podľa súhlasného tvrdenia účastníkov sám osobne rokoval i o uzavretí zmluvy, a zmluvu nevypracoval právny a ani iný odbor žalovaného.

Pri výklade prejavu vôle v obchodných záväzkových vzťahoch úmysel konajúceho - zmluvnej strany musí preukazovať len konajúci účastník a povinnosť preukázať svoje tvrdenie bola na žalobcovi. Žalobca však neunesol dôkazné bremeno, pretože nepreukázal úmysel osoby konajúcej za žalovaného, teda nesplnil svoju dôkaznú povinnosť.

Odvolaací súd záverom uvádza, že okrem všetkých spomínaných výkladov jestvuje ešte výklad spravodlivý a podľa tohto výkladu, ktorý je v súvislosti s logickým výkladom prioritným, je možné len konštatovať, že tzv. zmluva o sprostredkovaní (podľa rozsudku odvolacieho súdu 25 Cob 250/02 je zmluva inomínátnou zmluvou), že účastníci v čase uzavretia zmluvy (r. 1998) uzatvorili zmluvu v rozpore so všetkými vtedajšími podmienkami na poisťnom trhu, pretože žalovaný bol pre každú poisťovňu vzhľadom na výšku poisťného ideálnym klientom a nebolo pre neho potrebné cez sprostredkovateľa vyhľadávať poisťovňu. Navyiac z výpisov z obchodného registra vyplýva vzájomná prepojenosť H, a.s. a právneho predchodcu žalobcu prostredníctvom vtedajšieho a aj súčasného konateľa žalobcu, a to J. Ž. bol konateľom v čase od 17. 2. 1997 do 5. 5. 1999 a zároveň od 23. 3. 1999 do 2. 5. 2000 predsedom predstavenstva H., a. s., a P. V. bol v čase od 24. 11. 1997 do 22. 3. 1999 členom predstavenstva a od 23. 3. 1999 podpredsedom predstavenstva a zároveň v čase od 6. 3. 2000 konateľom právneho predchodcu žalobcu a je ním dodnes.

Žalovaný zaplatil v roku 1998 H. poisťné v sume 324.588.174,- Sk a táto žalovanému nevyplatila žiadne nároky z titulu poisťných udalostí, ako vyplýva z predloženého Protokolu o výsledku kontroly, ktorú vykonal Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (máj 2002). Z tohto protokolu súd zistil, že po vypovedaní poisťných zmlúv s H., a. s. žalovaný uzavrel poisťné zmluvy s inými poisťovňami, kde platil podstatne nižšie poisťné.

Z uvedených dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok podľa § 219 O. s. p. potvrdil ako vecne správny.»

Z citovanej časti rozhodnutia krajského súdu je zrejmé, že krajský súd dôležitým momentom konania, ako aj odvolaním napadnutého rozhodnutia okresného súdu venoval náležitú pozornosť. Krajský súd svoje závery uviedol a zdôvodnil v ich logickej postupnosti vychádzajúc pritom zo svojich vlastných skutkových zistení, ako aj zo skutkových zistení okresného súdu, s ktorými sa v plnom rozsahu stotožnil.

Krajský súd v rámci svojej prieskumnej právomoci odvolacieho súdu sústredil svoju pozornosť na okresným súdom podaný a sťažovateľkou spochybňovaný výklad vôle zmluvných strán v zmluve o sprostredkovaní, a to konkrétne v jej ustanovení čl. 4 ods. 3, v ktorom bola dojednaná zmluvná pokuta, ako aj predpoklady jej uplatnenia. V tejto

súvislosti krajský súd v prvom rade zrozumiteľne poukázal na skutočnosť, že v danom prípade nie je možné vykladať vôľu zmluvných strán vyjadrenú v čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní podľa ich úmyslu v čase jej uzavretia (§ 266 ods. 1 Obchodného zákonníka), pretože ho nie je možné spoľahlivo zistiť, keďže „*jediný účastník procesu uzatvárania zmluvy a jej podpisovania za žalovaného, vtedajší generálny riaditeľ(...), je už nebohý*“. Následne, s cieľom zistiť a ustáliť najpravdepodobnejší význam vôle zmluvných strán, ktorú vyjadrili v dotknutom čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní, krajský súd zisťoval jeho význam, ktorý mu prikladali zmluvné strany, ktorým bol určený (§ 266 ods. 2 Obchodného zákonníka), keďže jednej z neho plynulo právo a druhej povinnosť. Avšak súčasne pri zisťovaní tohto významu bol krajský súd povinný (§ 266 ods. 3 Obchodného zákonníka) zohľadniť všetky okolnosti súvisiace s prejavom vôle (krajský súd zohľadnenie týchto okolností vplývajúcich na prejav vôle zmluvných strán v čase jej zmluvného vyjadrenia označil ako „spravodlivý výklad“) vrátane rokovania o uzavretí zmluvy a praxe, ktorú strany medzi sebou zaviedli, ako aj následného správania strán, pokiaľ to povaha vecí pripúšťa.

Aplikujúc všetky už uvedené výkladové pravidlá na zistenie významu vôle zmluvných strán v obchodných záväzkových vzťahoch (tak, ako to uviedli zmluvné strany v návěstí zmluvy o sprostredkovaní, táto bola uzavretá podľa Obchodného zákonníka) krajský súd dospel k logickému a zdôvodniteľnému záveru, prečo sa priklonil (rovnako ako aj okresný súd) k takému významu znenia čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní, ktorý mu pripisuje žalovaný, a nie sťažovateľka. Krajský súd sa stotožnil s dôvodmi žalovaného spočívajúcimi v princípoch gramatiky (spôsob vyjadrenia kumulatívnej podmienky „*ako aj*“, na rozdiel od vyjadrenia alternatívnej podmienky „*alebo*“), v princípoch logiky (v prípade, že by zmluvná pokuta bola dojednaná pre akékoľvek porušenie zmluvy, zmluvné strany by si podmienky jej uplatnenia osobitne nevyšpecifikovali), v zohľadnení všetkých objektívnych okolností, ktoré uzatvorenie predmetnej zmluvy sprevádzali (majetkové pomery žalovaného, ktoré neodôvodňovali nutnosť využívať služby sťažovateľky ako sprostredkovateľa pri uzatvorení poisťnej zmluvy, a s tým súvisiace personálne prepojenie vedenia sťažovateľky a poisťovne, s ktorou sťažovateľka napokon žalovanému sprostredkovala uzatvorenie poisťnej zmluvy), ako aj v zohľadnení následného

(po uzatvorení zmluvy) správania sa zmluvných strán (vyplatenie odmeny za sprostredkovanie sťažovateľke samotnou poisťovňou, zaplatenie poisťného žalovaným, avšak nevyplatenie mu nárokov z poisťných udalostí) a napokon aj v zohľadnení praxe (voči tretím osobám na preukazovanie oprávnenia splnomocnenca konať v prospech a v záujme splnomocniteľa, bez nutnosti oboznamovať tretie osoby s obsahom celej zmluvy, slúži splnomocnenie, predpokladom na vydanie ktorého je samotná zmluva, takže vypovedanie splnomocnenia neznamená aj automatické vypovedanie zmluvy ako takej).

Podľa záverov krajského súdu sťažovateľka neuniesla dôkazné bremeno a náležite neodôvodnila svoje tvrdenie, že došlo k naplneniu podmienok na zaplatenie zmluvnej pokuty podľa čl. 4 zmluvy o sprostredkovaní.

Ústavný súd uznáva, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom konštatuje, že je síce pravdou, že v napadnutom rozhodnutí sa krajský súd napr. vyslovene nezaoberal otázkou, prečo na prípad sťažovateľky nie je možné aplikovať ustanovenie § 36 ods. 3 Občianskeho zákonníka, avšak z kontextu samotného odôvodnenia rozhodnutia a ním aplikovaných ustanovení obchodného kódexu, ako aj zo samotnej zmluvy o sprostredkovaní vyplýva, že ju zmluvné strany uzatvorili podľa Obchodného zákonníka, podľa ktorého sa prioritne posudzuje aj jej obsah [námietky a) a e)].

Pokiaľ ide o námietky sťažovateľky, že krajský súd sa nevysporiadal s dôkazmi a tiež že nevychádzal zo zisteného skutkového stavu [námietky b) a d)], ústavný súd uvádza, že zásadne nemá oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96, I. ÚS 276/06). Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je ani chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01, II. ÚS 56/07). Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

Sťažovateľkou spochybňovaný tzv. „*spravodlivý výklad*“ krajského súdu [námietka c)] spočíva vzhľadom na jeho obsah v podstate vo všetkých objektívnych okolnostiach sprevádzajúcich uzatvorenie zmluvy o sprostredkovaní, zohľadnených krajským súdom podľa § 266 ods. 3 Obchodného zákonníka, pričom na tomto závere nič nemení ani ojedinelé slovné označenie týchto okolností krajským súdom.

Napokon, pokiaľ ide o námietku sťažovateľky o nezákonnosti rozhodnutia krajského súdu z dôvodu, že nezohľadnil iné rozhodnutie súdu vyššej inštancie v sťažovateľkou tvrdenej obdobnej veci (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 98/04), na ktoré ho sťažovateľka upozornila, ústavný súd konštatuje, že nebolo povinnosťou krajského súdu zohľadňovať rozhodnutie hoci aj nadriadeného súdu, avšak týkajúce sa skutkovo inej veci, a týmto postupom nemôže samo osebe dôjsť ani k porušeniu práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie.

Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti (II. ÚS 3/97, I. ÚS 225/05, II. ÚS 56/07) vyslovil, že základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nezahŕňa v sebe záruku úspechu v konaní. Ak sa konanie pred všeobecným súdom neskončí

podľa predstáv účastníka konania, táto okolnosť sama osebe nie je právnym základom pre namietnutie porušenia týchto práv sťažnosťou pred ústavným súdom.

Skutočnosť, že sťažovateľka sa so skutkovým a právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojim vlastným už ani preto, že ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov krajského súdu.

Podľa názoru ústavného súdu právny názor krajského súdu v danej veci je zdôvodnený vyčerpávajúcim spôsobom a na zásadné námietky odvolania sťažovateľky zaujal také stanovisko, ktoré ústavný súd považuje za ústavne akceptovateľné. V citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajský súd dostatočným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré bolo potrebné odvolanie sťažovateľky považovať za neodôvodnené a napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdiť. Zo záverov krajského súdu nevyplýva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov (Obchodného zákonníka), ktorá by bola popretím ich podstaty či zmyslu.

Pretože ústavný súd nezistil príčinnú súvislosť medzi napadnutým rozsudkom krajského súdu a namietaným porušením čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, v tejto časti bolo potrebné sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2010